

Από τον Ομηρο έως τον Πίντσον

■ Ουμπέρτο Εκο **Εξομολογήσεις ενός νέου μυθιστοριογράφου**, μτφρ.: Γιώργος Λαμπράκος, εκδόσεις **Πατάκη**

Ο Ουμπέρτο Εκο είναι ο πιο αναγνωρίσιμος εν ζωή συγγραφέας στον κόσμο. Δεκάδες βιβλία του έχουν μεταφραστεί σε δεκάδες γλώσσες, έχουν προκαλέσει ατέρμονες συζητήσεις, έχουν κάνει ανυπολόγιστες πωλήσεις. Όλα αυτά ισχύουν ανεξάρτητα από το πόσο συμεριζεται κανείς τις σημειολογικές αναλύσεις του πάνω στα πολιτισμικά φαινόμενα, ανεξάρτητα και από το πόσο απολαμβάνει τα πολυσέλιδα μυθιστορημάτα του. Η αναγνωστική συνάντηση με έναν από τους τελευταίους homo universalis δεν μπορεί παρά να μας επιφυλάσσει οξεία πνευματική τέρψη, αλλά και τις αναμενόμενες, όπως άλλωστε για καθετί που αξίζει, δυσκολίες.

Μια τέτοια συνάντηση έλαχε και σε μένα όταν ανέλαβα να μεταφράσω το παρόν βιβλίο. Πρόκειται για τέσσερις εκτενείς διαλέξεις του Εκο στις Ηνωμένες Πολιτείες, γραμμένες στα αγγλικά, με κεντρικό θέμα την πνευματική του εξέλιξη από (διάστημα) θεωρητικό των τεχνών και των γραμμάτων σε (ακόμη πιο διάσημο) μυθιστοριογράφο. Με οξυδέρκεια, σαφήνεια και χιούμορ, ο Εκο ανατέμνει τα κίνητρα που τον οδήγησαν, στα 50 του χρόνια, να μεταβεί από τη θεωρία στη λογοτεχνία, καθώς και όλα όσα τον κάνουν να συνεχίζει ακάθεκτος να γράφει μυθιστορήματα, τώρα που πλησιάζει τα 80 του.

Πολλά και σημαντικά είναι τα ζητήματα που θίγουν οι **Εξομολογήσεις ενός νέου μυθιστοριογράφου**. Τι είναι η δημιουργική γραφή; Υπάρχουν, και ποιες μπορεί να είναι, οι διαφορές μεταξύ λογοτεχνίας και θεωρίας, μυθοπλασίας και ιστορίας, ποίησης και πεζογραφίας; Υπάρχουν όρια στην ερμηνευτική των κειμένων; Γιατί κάποιοι λογοτεχνικοί ήρωες αναγνωρίζονται σε οικουμενικό επίπεδο, ενώ άλλοι πέφτουν ανεπίστροφα στη λήθη; Γιατί τα δεινά των σπουδαίων μυθοπλαστικών χαρακτήρων μάς συγκινούν τόσο πολύ, ενώ τα δεινά των περισσότερων πραγματικών ανθρώπων μάς αφήνουν μάλλον αδιάφορους; Πώς έχτισε ο ίδιος ο Εκο τους μυθολογικούς χαρακτήρες και τα σκηνικά των μυθιστορημάτων του; Εχοντας αναλύσει όλα αυτά και πολλά ακόμη, ο Εκο

αποκαλύπτει την υπέρμετρη αγάπη του για τις λίστες. Συνάμα, οι **Εξομολογήσεις ενός νέου μυθιστοριογράφου** περιέχουν αποσπάσματα απ' όλα του τα μυθιστορήματα, που έχουν μεταφραστεί (όπως και το μεγαλύτερο μέρος του έργου του Εκο) από τη χαλκέντερη Εφη Καλλιφατίδη.

Κάθε μεταφραστής του Εκο πρέπει να συνδυάζει ευρεία γνώση και ερευνητικό οίστρο προκειμένου να φέρνει εις αίσιο πέρας το έργο του. Ευρεία γνώση απαιτείται επειδή, όπως κάθε πραγματεία του Εκο, οι **Εξομολογήσεις ενός νέου μυθιστοριογράφου** είναι ένα βιβλίο στο οποίο ο τρομακτικά ευρυσταθής συγγραφέας του μεταβαίνει ακατάπαυστα από τη φιλοσοφία στη μουσική, από τα εικαστικά στην πεζογραφία, από τη σημειωτική στην ποίηση. Η συνύφανση τόσων ετερόκλητων πνευματικών αναζητήσεων σε ένα τόσο καλογραμμένο βιβλίο αποτελεί σπουδαίο επίτευγμα, με ανάλογα οφέλη για τον αναγνώστη, μα και ανάλογα εμπόδια για τον μεταφραστή. Πέραν της απαιτούμενης γνώσης, αναγκαία για τον εκάστοτε μεταφραστή του Εκο είναι και η διενέργεια ενδελεχούς έρευνας, καθώς, όπως γνωρίζει κάθε πιστός αναγνώστης του και όπως μαθαίνει κάθε νεόφερτος στο σύμπαν του, ο Εκο παίζει το κλαβιέ των παγκόσμιων γραμμάτων και τεχνών από τη μία άκρη ως την άλλη. Συνεχείς παραπομπές, από τον Ομηρο έως τον Πίντσον και από τον Αριστοτέλη έως τον Πιρς, αλλά και στον Σούπερμαν, την Κοκκινοσκουφίτσα και τον Σέρλοκ Χολμς, εμπλουτίζουν το εν λόγω αυτοβιογραφικό αμάλγαμα επιδράσεων και πηγών. Ο Εκο είναι ένας κατεξοχήν μεταμοντέρνος συγγραφέας, καθώς συσχετίζει με απίθανο τρόπο, αλλά πάντα μετά λόγου γνώσεως, «τα πάντα με τα πάντα», δημιουργώντας μια διακειμενική φαντασμαγορία. Το πάθος του Εκο για τα κείμενα οφείλει να το συμμεριζεται, ει δυνατόν, και ο εκάστοτε μεταφραστής του.

Ας μην τρομάξει όμως ο επίδοξος αναγνώστης. Ο Εκο, στις **Εξομολογήσεις ενός νέου μυθιστοριογράφου**, θα τον ανταμείψει με τον γλαφυρό λόγο του, το εύληπτο ξεδίπλωμα των επιχειρημάτων του και την περιπετειώδη εξιστόρηση της εξηντάχρονης περιπλάνησής του σε κείμενα και συγκείμενα, έτσι όπως αποτιμά τις πολύπλοκες μεταβάσεις τους από το χαρτί στο μυαλό μας.

Γιώργος Λαμπράκος